

Welke instrumenten zijn geschikt voor het versterken van steunstructuren tussen ouders

Vragensteller: programmateam OKT

Inleiding

Het Ouder- en Kindteam wil organiseren en ondersteunen dat mensen in wijken – in groepen die elkaar kennen en vertrouwen – vragen over opgroeien en opvoeden uitwisselen en samen tot oplossingen komen. Welke trainingen of instrumenten zijn daarvoor geschikt? En welke rol zou het Ouder- en Kindteam daarbij kunnen hebben?

Deze vraag is beantwoord door Marjolijn Distelbrink, Anna Jansma, Thijs Lindner (Verwey-Jonker Instituut)

Aanleiding

De Ouder- en Kindteams bieden laagdrempelige jeugdhulp en jeugdgezondheidszorg aan alle kinderen, jongeren en opvoeders in Amsterdam die dit nodig hebben. Echter, zij bereiken niet alle groepen burgers even gemakkelijk. Bij bijvoorbeeld ouders met weinig opleiding en/of ouders met een migrantenachtergrond kan er sprake zijn van wantrouwen, ervaren afstand tot - of onbekendheid met het werk van formele organisaties. Of er leven thema's die ouders in eerste instantie vooral met elkaar (willen) bespreken.

Een expliciet doel van de transformatie is ouders (of zij de weg naar formele hulp nu wel of niet weten te vinden) *elkaar* te laten ondersteunen bij alledaagse opvoed- of ontwikkelvragen. Het Ouder- en Kindteam kan hierin een stimulerende of ondersteunende rol hebben; het gesprek tussen ouders ontstaat niet altijd vanzelf, ouders weten elkaar niet altijd te vinden en bij bestaande groepen kan behoefte zijn aan wat meer verdieping. Het Ouder- en Kindteam wil daarom steunstructuren helpen (door)ontwikkelen. Juist of zeker ook voor ouders die het Ouder- en Kindteam nog niet vanzelf weten te vinden maar wel vragen hebben; groepen die nu nog minder worden bereikt. Bij ouders die nog niet bereikt worden zijn de vragen over opvoeding soms nog niet expliciet; maar tegelijkertijd doen zich in de levens van deze ouders vaak veel kwesties voor die met opvoeding te maken hebben; van disciplineren van kinderen en hoe dat in deze tijd te doen, tot vragen die een relatie hebben met de positie als migrant (opvoeden in eigen waarden, omgaan met negatieve beeldvorming of discriminatie, et cetera). Juist structuren waarin ouders het gesprek hierover (herhaald) onderling kunnen aangaan, in een voor hen veilige omgeving, zijn hier helpend.

Aanpak

De vraag welke trainingen of instrumenten geschikt zijn om de kracht van ouders te versterken via het stimuleren van het onderlinge gesprek en onderlinge steunstructuren is op de volgende manier beantwoord. Het Ouder- en Kindteam bracht zelf het programma Proud2b ME (tegenwoordig *'Het begint bij mij' geheten*) onder de aandacht. Het programma is in Nederland al in 20 groepen uitgevoerd en recent zijn er ook in Amsterdam mensen in getraind. Vanuit de gemeente werden de onderzoekers daarnaast geattendeerd op de *Opvoedparty's*; uitgevoerd in Amsterdam, maar ook daarbuiten. De onderzoekers zochten zelf nog naar andere vergelijkbare programma's of instrumenten die zij nuttig achtten. Zij kwamen uit op de *Wijkacademies Opvoeden* van Stichting BMP. Deze methodiek wordt in

verschillende gemeenten uitgevoerd, waaronder in Haarlem, Leiden, en Amsterdam. In Utrecht start binnenkort een training voor professionals in wijkteams.

Alle drie de methodieken zijn geschikt om uit te voeren in het voorveld, voor gesprekken tussen ouders in groepsverband. Alle drie besteden ze aandacht aan meer dan opvoedvaardigheden; ze zijn ook gericht op het versterken van eigen kracht. Alle drie zijn ze vooral gericht op het laten leren van elkaar. Alle drie worden ze al uitgevoerd in Amsterdam (en daarbuiten).

Voor elke methodiek is op basis van informatie op papier (beschrijvingen, eventuele onderzoeken of onderbouwing) bekeken:

- waar de methodieken sterk in zijn, waar ze zich in het bijzonder op richten;
- of de methodieken moeilijk bereikbare groepen bereiken (waaronder subgroepen van ouders met een migrantenachtergrond) of daar geschikt voor lijken;
- of de methodieken zich richten op het opbouwen van steunstructuren tussen ouders;
- of de methodiek onderzocht is.

Dit is behalve op basis van tekst ook gedaan op grond van interviews; met betrokkenen bij de bedoelde methodieken en een expert in opvoedondersteuning en in het aansluiten bij moeilijk bereikbare groepen. De onderzoekers vonden ook een aantal programma's die specifiek voor *migrantengroepen* zijn ontwikkeld. Deze hebben hun eigen waarde in het voorveld en zijn gericht op uitwisseling, bredere thema's die spelen in de levens van (migranten)ouders, eigen kracht en op steun aan elkaar. Enkele ervan brengen we aan het slot van dit stuk onder de aandacht.

Beschrijving Wijkacademies Opvoeden, Het begint bij mij, en Opvoedparty's
In het schema op p. 3 staan de drie methodieken in het kort beschreven.

Welke methodiek is het meest geschikt?

De methodieken hebben ieder hun eigen kenmerken. De Wijkacademie Opvoeden lijkt het meest geschikt voor het bereiken van nieuwe groepen en het stimuleren van opbouw van nieuwe steunstructuren. 'Het begint bij mij' is geschikt voor bestaande groepen die echt de diepte met elkaar in willen; groepen waarbij het bereiken van een omslag in het denken over zichzelf als ouder en persoon belangrijk is. De Wijkacademie doet dat laatste overigens ook, in groepsbijeenkomsten, maar minder volgens een vast stramien. Zowel de Wijkacademie Opvoeden als 'Het begint bij mij' kunnen bijdragen aan voortgezette onderlinge ondersteuning tussen ouders; wel is daarbij vaak nog enige vorm van begeleiding nodig. De Opvoedparty is geschikt als licht instrument om met een al dan niet bestaande groep op een speelse manier het gesprek over opvoeden te starten. De verschillende methodieken zouden ook na elkaar of in combinatie met elkaar kunnen worden gebruikt. Geen van de methodieken is onderzocht op effect; wel zijn er positieve evaluaties, met ook aandachtspunten voor de uitvoering. In Amsterdam zijn voor elke methodiek beroepskrachten met ervaring beschikbaar die de methodieken kunnen uitvoeren. Bij alle drie de methodieken is het belangrijk dat de professional die het uitvoert of wil uitvoeren zich ondersteunend aan het gesprek tussen ouders weet op te stellen in plaats van als 'weter'; de methodieken zijn vooral gericht op onderlinge uitwisseling en de kracht van onderlinge steun.

Wijkacademies Opvoeden

- Wijkacademies Opvoeden zijn vaste kerngroepen van ouders (en soms ook jongeren) die in een wijk via activiteiten zoveel mogelijk andere bewoners en bestaande organisaties en instellingen stimuleren om met elkaar in gesprek te gaan en om ervaringen uit te wisselen over opvoeden. De kerngroep verbindt zich voor tenminste 2 jaar aan de Wijkacademie. Activiteiten vinden plaats met wisselende groepen ouders. Er zijn themabijeenkomsten ontwikkeld rond vaak terugkerende thema's zoals opvoeden in armoede of opvoeden in spannende tijden. Begeleiding van het proces en de gesprekken vindt plaats door Stichting BMP, maar kan ook door professionals uit wijkteams of CJG's et cetera plaatsvinden. Daarvoor is een training ontwikkeld.

• Kenmerken:

- Bereiken een etnisch gevarieerde groep mensen; veel onderwerpen die worden besproken raken het leven van migrantenouders. Deelnemers zijn doorgaans een afspiegeling van de wijk (doorgaans de armere wijken in grote steden). Veel ervaring met onderlinge gesprekken tussen ouders (en andere bewoners) van allerlei herkomst. Is als enige expliciet gericht op wijkontwikkeling (bottom up) en het bereiken van nieuwe groepen ouders.

- Training van professionals is relatief intensief: 9 dagdelen. Tijdsinvestering voor kerngroep is groot, voor andere ouders niet.

- Theoretisch onderbouwd, goed beschreven. Landelijke groep wetenschappers betrokken.

• Onderzoek:

- Jonker, M. (2015). *Programmatheorie De Wijkacademie Opvoeden. Rapportage juni 2015*. pdf

- Voor nader contact of informatie, zie: www.stichtingbmp.nl/cms/projecten/wijkacademies-opvoeden-en-meer

Het begint bij mij

- Het begint bij mij is een programma voor ouders, waarbij met een groep gereflecteerd wordt op de eigen rol en invloed als opvoeder. Vast programma: 5 bijeenkomsten van 3.5 uur. Empowerment en leren van elkaar vormen belangrijke elementen. Ontwikkeld in Zuidafrika voor omgaan met (o.a. huiselijk) geweld. Veel aandacht voor persoonlijke onderwerpen. Veel reflectie; de deelnemers gaan volgens cursusleiders de diepte in met elkaar. Er gebeurt veel. Begeleiding van de groep vindt door getrainde professionals plaats. Na de bijeenkomsten wordt een supportgroep in stand gehouden, deze wordt in principe geleid door een deelnemer, maar dit vraagt wel professionele ondersteuning, is de ervaring. Ook de (beoogd) supportgroepleider kan (licht) getraind worden.

• Kenmerken:

- Is uitgevoerd bij zeer verschillende groepen/settings, bijvoorbeeld als supportgroep voor ouders van chronisch zieke kinderen, en jonge moeders. In Amsterdam bij bestaande groepen moeders van verschillende herkomst. Is een verdiepend intensief programma, met aandacht voor duurzaamheid van steun (door de supportgroep die na afloop blijft bestaan).

- Training van professionals is intensief: professionals dienen een training van 10 dagen te doorlopen om gecertificeerd te worden. Tijdsinvestering voor ouders is ook groot.

- Enkele afstudeeronderzoeken; in het buitenland ook onderzocht.

• Onderzoek:

- Dekker, M. (2015). *I think, I ink, I share and I do! Onderzoeksrapport Proud2BeMe*. Afstudeeronderzoek
- Van Donger, T. (2015). *Van "yonke into igala kum" naar "het begint bij mij"*. Afstudeeronderzoek.

- Voor nader contact of informatie, zie: www.hetbegintbijmij.nl

De Opvoedparty

- De Opvoedparty is een bijeenkomst van een groep ouders (bij ouders thuis, of in een andere ruimte), waar met een spelkaartenset verschillende opvoedthema's aan bod komen, waaronder zelfbeeld/zelfvertrouwen, en communiceren met kinderen. De kaarten hebben de vorm van stellingen. De stellingen lokken discussie uit en beogen daarmee lastige problemen en opvoedvraagstukken bespreekbaar te maken. Het gesprek vindt plaats onder professionele begeleiding (professionals kunnen getraind worden). Er is een variant van het spel speciaal gericht op migrantenouders (het 'MultiCultiSpel'). Sommige stellingen zijn daarin net anders geformuleerd.

• Kenmerken:

- Is niet specifiek gericht op het ontwikkelen van een steunstructuur of samenbrengen van ouders- en/of bewonersgroepen die elkaar nog niet kennen. Is bedoeld om ouders met elkaar in gesprek te laten komen over opvoeden in een ongedwongen setting, en op een andere manier. Het lichtste aanbod van de drie.

- Training van professionals is relatief kort: 1 dag. Tijdsinvestering voor ouders is gering. Kan ook door getrainde informele werkers worden uitgevoerd.

- Enkele afstudeeronderzoeken.

• Onderzoek:

- Van den Broek, A. & T. Van de Kamp (2015). *De Opvoedparty in haar kracht*. Afstudeeronderzoek
- Möhlman, J. (2014). *De kracht van de Opvoedparty*. Afstudeeronderzoek

- Voor nader contact of informatie, zie: www.opvoedparty.nl

Ook interessant voor bestaande groepen in migrantenzelforganisaties

De methodieken (of onderdelen daarvan, zoals de groepsbijeenkomsten rond armoede en opvoeden in spannende tijden van de Wijkacademie Opvoeden) zouden ook interessant kunnen zijn voor migrantenzelforganisaties waar het gesprek over opvoeden wordt gevoerd. Deze organisaties zijn soms op zoek naar hoe zij op meer gestructureerde wijze het gesprek kunnen voeren met ouders over thema's die hen allen bezighouden, en hoe ze ouders kennis kunnen overdragen die aansluit bij de behoeften. Bewustwording van de eigen rol en de communicatie met kinderen – thema's die in de hier besproken aanpakken belangrijk zijn - zijn in deze groepen vaak belangrijke onderwerpen. Het is een mooie kans voor samenwerking tussen beroepskrachten en informele werkers. Voor beroepskrachten kan het overigens ook interessant zijn om kennis te nemen van enkele aanpakken specifiek gericht op migranten, die door migranten zelf zijn ontwikkeld en zijn gericht op het ondersteunen van het gesprek in eigen kring over opvoeding en op de opbouw van steunstructuren. We geven twee voorbeelden.

Al bestaand aanbod voor ouders met een migrantenachtergrond

De opvoedebatten met migrantenvaders (Trias Pedagogica, beschreven en onderbouwd door het Verwey-Jonker Instituut; zie ook de portaalvraag 'hoe bereik ik Marokkaanse vaders' op www.neja.nl/kennisportaal). Trias Pedagogica bereikte de afgelopen jaren in heel Amsterdam groepen vaders (en ook enkele groepen moeders) met een migrantenachtergrond die vaak minder goed door formele organisaties werden bereikt. Kern: debat, gebruik van film, in de eigen omgeving, refererend aan Islam waar nodig, veel aandacht voor bewustwording van de eigen rol als ouder/vader. Reeksen bijeenkomsten, waarbij de link met het OKT wordt gelegd door een Ouder- en kindadviseur uit te nodigen bij een van de bijeenkomsten.

Binnen vrouwenorganisatie Nisa for Nisa (Amsterdam West) is ervaring opgedaan met het in gesprek met elkaar brengen van moeders en dochters (van de meidenclub Big Sis); over onderwerpen die te maken hebben met het opgroeien in verschillende werelden; thuis en buiten. De Stichting heeft veel ervaring met dit soort gesprekken en hoe die te voeren; vooral binnen de Marokkaanse gemeenschap (www.nisa4nisa.nl).

Tot slot

Voor contact met personen die in Amsterdam getraind zijn in 'Het begint bij mij', neem contact op met Hermien Buyse van het programmateam Ouder- en Kindteams. Stichting BMP is direct te benaderen voor informatie over de Wijkacademie opvoeden, evenals de ontwikkelaar van de Opvoedparty (via de in het overzicht genoemde website).

Contactpersoon beantwoording portaalvragen: Marjolijn Distelbrink, mdistelbrink@verwey-jonker.nl